

ANMED

ANADOLU AKDENİZİ
Arkeoloji Haberleri

2014-12

*News of Archaeology from
ANATOLIA'S MEDITERRANEAN AREAS*

(Ayrıbasım/Offprint)

İÇİNDEKİLER

KAZI RAPORLARI

• Alara Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları	Osman Eravşar – Nilüfer Karal	1
• Antiochia ad Cragum Arkeolojik Araştırma Projesi: 2013 Sezonu	Michael Hoff – Rhys F. Townsend Birol Can – Ece Erdoğan	6
• Pisidia Antiokheiası Kazısı 2013	Mehmet Özhanlı	14
• 2013 Yılı Arykanda Çalışmaları	V. Macit Tekinalp – Ayça Gerçek	20
• Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları 2013	Sema Doğan	26
• Elaiussa Sebaste 2013	Eugenia Equini Schneider	31
• Kastabala-Hierapolis Kazısı 2013	Turgut H. Zeyrek – Ali Nadir Zeyrek	38
• Kaunos 2013	Cengiz Işık	41
• Kelenderis 2013 Yılı Kazıları	K. Levent Zoroğlu	48
• 2013 Yılı Kibyra Çalışmaları	Şükrü Özudoğlu	55
• Ksanthos 2013 Yılı Çalışmaları	Burhan Varkıvaç	62
• Limyra 2013	Martin Seyer	73
• Olba Kazısı 2013 Yılı Sonuçları	Emel Erten – Murat Özyıldırım – Tuna Akçay	81
• Olympos Kazısı 2013	B. Yelda Olcay Uçkan	84
• Sagalassos'ta Beklenmedik Bir Keşif: Yeni Bir Keramik Atölyesi	Hendrik Uleners – Jeroen Poblome	87
• Side 2013 Yılı Kazı ve Araştırmaları	Hüseyin Sabri Alanyalı	94
• Silifke Kalesi Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları	Ali Boran – Halil Sözlü – Nur Bakar İshak Kozak – Zeynep Ketil	109
• Sirkeli Höyük 2013 Yılı Çalışmaları	Ekin Kozal – Mirko Novák	114
• Soli/Pompeiopolis 2013 Kazıları	Remzi Yağcı	118
• Suluin Mağarası Kazısı 2013	Harun Taşkiran	125

YÜZEY ARAŞTIRMA RAPORLARI

• Akdeniz Kıyıları Arkeolojik Sualtı Araştırmaları 2013	Harun Özdaş – Nilhan Kızıldağ	130
• Boğsak YüzeY Araştırması 2013	Günder Varinlioğlu	135
• Burdur İli ve İlçelerinde Fosil Lokalitelerinin Tespiti: YüzeY Araştırması 2013 Yılı Çalışmaları	F. Arzu Demirel	140
• Aşağı Göksu Arkeolojik Kurtarma YüzeY Araştırması Projesi 2013 Sezonu Çalışmaları	Tevfik Emre Şerifoğlu	144
• Kaş Bölgesi Sualtı YüzeY Araştırmaları 2013	Güzden Varinlioğlu	149

CONTENTS

EXCAVATION REPORTS

• <i>Alara Excavations in 2013</i>	<i>Osman Eravşar – Nilüfer Karal</i>	1
• <i>The Antiochia ad Cragum Archaeological Research Project in 2013</i>	<i>Michael Hoff – Rhys F. Townsend</i> <i>Birol Can – Ece Erdoğan</i>	6
• <i>Excavations at Pisidian Antioch in 2013</i>	<i>Mehmet Özhanlı</i>	14
• <i>Work at Arykanda in 2013</i>	<i>V. Macit Tekinalp – Ayça Gerçek</i>	20
• <i>Excavation, Restoration and Conservation Work at St. Nicholas Church in Demre-Myra 2013</i>	<i>Sema Doğan</i>	26
• <i>Elaiussa Sebaste 2013</i>	<i>Eugenia Equini Schneider</i>	31
• <i>Excavations at Kastabala-Hierapolis 2013</i>	<i>Turgut H. Zeyrek – Ali Nadir Zeyrek</i>	38
• <i>Kaunos 2013</i>	<i>Cengiz Işık</i>	41
• <i>Excavations at Kelenderis 2013</i>	<i>K. Levent Zoroğlu</i>	48
• <i>Work at Kibyra in 2013</i>	<i>Şükrü Özudoğlu</i>	55
• <i>Excavations at Xanthos in 2013</i>	<i>Burhan Varkıvanç</i>	62
• <i>Limyra 2013</i>	<i>Martin Seyer</i>	73
• <i>Results of the 2013 Olba Excavations</i>	<i>Emel Erten – Murat Özyıldırım – Tuna Akçay</i>	81
• <i>Excavations at Olympos 2013</i>	<i>B. Yelda Olcay Uçkan</i>	84
• <i>A New and Unexpected Potters' Workshop at Sagalassos</i>	<i>Hendrik Uleners – Jeroen Poblome</i>	87
• <i>Excavations and Research at Side in 2013</i>	<i>Hüseyin Sabri Alanyalı</i>	94
• <i>Excavations at the Silifke Citadel in 2013</i>	<i>Ali Boran – Halil Sözlü – Nur Bakar</i> <i>İshak Kozak – Zeynep Ketil</i>	109
• <i>Sirkeli Höyük 2013 Campaign</i>	<i>Ekin Kozal – Mirko Novák</i>	114
• <i>Excavations at Soli/Pompeiopolis in 2013</i>	<i>Remzi Yağcı</i>	118
• <i>Excavations at Suluin Cave in 2013</i>	<i>Harun Taşkiran</i>	125

SURVEY REPORTS

• <i>Archaeological Underwater Surveys along the Mediterranean Coastline 2013</i>	<i>Harun Özdaş – Nilhan Kızıldağ</i>	130
• <i>Boğsak Archaeological Survey 2013</i>	<i>Günder Varinlioğlu</i>	135
• <i>Surveys for the Identification of Fossil Localities in the Province of Burdur: The 2013 Campaign</i>	<i>F. Arzu Demirel</i>	140
• <i>Lower Göksu Valley Archaeological Salvage Survey Project – 2013 Campaign</i>	<i>Tevfik Emre Şerifoğlu</i>	144
• <i>Underwater Surveys in Kaş Region 2013</i>	<i>Güzden Varinlioğlu</i>	149

İÇİNDEKİLER

• Kibyrtis Araştırmaları 2013	Thomas Corsten – Oliver Hülten	153
• Batı Dağlık Kilikya'da (Antalya, Gazipaşa) İnsan İskanına Dair Palinolojik Bulgular	Nurgül Karlıoğlu – Hülya Caner Nicholas K. Rauh – Ünal Akkemik Nesibe Köse	158
• Dağlık Kilikia'da Kentleşme ve Kırsal Yerleşimler Araştırması 2013	Ümit Aydınoglu	163
• Konana (Conana) 2013 Yılı Yüzey Araştırmaları	Bilge Hürmüzlü – Asuman Coşkun Abuagla Uygar Hecebil	168
• Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2013	Hüseyin Metin – B. Ayça Polat Becks Ralf Becks	171
• Limyra Teritoryumu Araştırmaları 2013: Yalak Başı Antik Yerleşimi ve Çevresi	Mustafa Demirel – Banu Yener-Marksteiner Oliver Hülten	179
• Corpus Inscriptionum Latinarum XVII/5-3 Miliaria Provinciarum Lyciae-Pamphyliae et Ciliciae Projesi ve 2013 Yılı Çalışma Raporu	Hamdi Şahin	184
• Phaselis ve Teritoryumu Yüzey Araştırması 2013	Murat Arslan – Nihal Tüner Önen	189
• Kuzey Pisidia Yüzey Araştırması 2013	Fikret Özcan	196
• Sagalassos Yüzey Araştırması 2013: Teritoryumdaki Ören Yerlerinin Yeniden Ziyaret Edilmesi	Eva Kaptijn – Marc Waelkens Jeroen Poblome	200
• Tarsus'taki Donuk Taş Yüzey Araştırmaları: Antik Dünyanın En Büyük Tapınağı	Winfried Held – Henning Burwitz Deniz Kaplan	208
• Termessos Araştırmaları 2013	Mehmet Kürkcü	219
• Toçak Dağı Zirvesi Yüzey Araştırması (Limyra) 2013	Martin Seyer – Helmut Lotz Pascale Brandstätter	224
• 2013 Yılı Uylupınar (Erken Kibyra) Yerleşimi Yüzey Araştırması	F. Eray Dökü	230

DİĞER ÇALIŞMA RAPORLARI

• Antalya, Kaleiçi Akmed Oteli Sondaj ve Kazı Çalışmaları	Ünal Çınar – Hüseyin Toprak	237
• Alanya Kalesi 2013 Yılı Çalışmaları	Seher Türkmen – Osman Eravşar Faruk Yilmazer	250
• Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları Projesi: 2013 Yılı Kurtarma Kazısı	H. Ali Ekinci – Tarkan Kahya	255

CONTENTS

• <i>Research in the Kibyrtis in 2013</i>	<i>Thomas Corsten – Oliver Hülten</i>	153
• <i>Palynological Evidence for Human Occupance in Western Rough Cilicia (Antalya, Gazipaşa)</i>	<i>Nurgül Karlıoğlu – Hülya Caner Nicholas K. Rauh – Ünal Akkemik Nesibe Köse</i>	158
• <i>Surveys on Urbanization and Rural Settlements in Rough Cilicia 2013</i>	<i>Ümit Aydınoğlu</i>	163
• <i>Surveys at Konane (Conana) in 2013</i>	<i>Bilge Hürmüzlü – Asuman Coşkun Abuagla Uygar Hecebil</i>	168
• <i>Surveys in and around Kremna in 2013</i>	<i>Hüseyin Metin – B. Ayça Polat Becks Ralf Becks</i>	171
• <i>Research in the Territory of Limyra in 2013: The Ancient Settlement on Yalak Başı and its Environment</i>	<i>Mustafa Demirel – Banu Yener-Marksteiner Oliver Hülten</i>	179
• <i>2013 Progress Report of the Project Corpus Inscriptionum Latinarum XVII/5-3 Miliaria Provinciarum Lyciae-Pamphylicae et Ciliciae</i>	<i>Hamdi Şahin</i>	184
• <i>The Surface Exploration of Phaselis and its Territorium 2013</i>	<i>Murat Arslan – Nihal Tüner Önen</i>	189
• <i>Surveys in North Pisidia 2013</i>	<i>Fikret Özcan</i>	196
• <i>The Sagalassos Survey 2013: Revisiting Sites in the Territory</i>	<i>Eva Kaptijn – Marc Waelkens Jeroen Poblome</i>	200
• <i>Surveys at Donuk Taş, Tarsus: The Largest Temple of the Ancient World</i>	<i>Winfried Held – Henning Burwitz Deniz Kaplan</i>	208
• <i>Surveys at Termessos 2013</i>	<i>Mehmet Kürkcü</i>	219
• <i>Survey on the Peak of Toçak Dağı (Limyra) 2013</i>	<i>Martin Seyer – Helmut Lotz Pascale Brandstätter</i>	224
• <i>2013 Surveys at Uylupınar Settlement (Early Kibyra)</i>	<i>F. Eray Dökü</i>	230

OTHER REPORTS

• <i>Antalya Kaleiçi Sondages and Excavations at Akmed Hotel</i>	<i>Ünal Çınar – Hüseyin Toprak</i>	237
• <i>Work at the Alanya Citadel in 2013</i>	<i>Seher Türkmen – Osman Eravşar Faruk Yilmazer</i>	250
• <i>The Düver Settlement History Research Project: Rescue Excavations in 2013</i>	<i>H. Ali Ekinci – Tarkan Kahya</i>	255

İÇİNDEKİLER

• Bir Başkenti Tanıtmak: Yeni Hatay Arkeoloji Müzesi, Alalah Sergi Salonu	Murat Akar	261
• Antalya, Kaleiçi 124 Ada 13 Parsel Sondaj Kazısı	Ferhan Büyükyörük	267
• Korba Antik Yerleşimi Kurtarma Kazısı	Ferhan Büyükyörük	272
• Perge 2013 Yılı Kazıları	Onur Kara – Mustafa Demirel	277
• Side Arkeoloji Müzesi’nde 2013’de Yürütülen Numismatik Araştırmaları	A. Tolga Tek – Hüseyin Köker	292
• Silifke Müzesi’nden Üç Adet Dirhem Ağırlığı	Oğuz Tekin	294
• Mersin Yumuktepe Höyüğü Kazılarında Ele Geçen Orta Çağ Madeni Buluntuları	Gülgün Köroğlu	296
• Mersin Yumuktepe Höyüğü Arkeobotanik Çalışmaları	Burhan Ulaş	306

CONTENTS

• <i>Presenting a Capital City: The Alalakh Gallery in the New Hatay Archaeological Museum</i>	<i>Murat Akar</i>	261
• <i>Sondage at Insula 124 Lot 13 in Kaleiçi, Antalya</i>	<i>Ferhan Büyükyörük</i>	267
• <i>Rescue Excavations at Ancient Korba</i>	<i>Ferhan Büyükyörük</i>	272
• <i>Excavations in Perge in 2013</i>	<i>Onur Kara – Mustafa Demirel</i>	277
• <i>Numismatic Studies at the Side Archaeological Museum in 2013</i>	<i>A. Tolga Tek – Hüseyin Köker</i>	292
• <i>Three Dirham Weights in Silifke Museum</i>	<i>Oğuz Tekin</i>	294
• <i>Medieval Metal Finds Uncovered at Mersin Yumuktepe Höyüğü</i>	<i>Gülgün Köroğlu</i>	296
• <i>Mersin Yumuktepe Höyüğü Archaeobotanic Studies</i>	<i>Burhan Ulaş</i>	306

Prof. Dr. CEVDET BAYBURTLUOĞLU
(1934-2013)

Hiç şüphe yok ki yıllar geçse de Likya'nın gök kubbesinde Cevdet Bayburtluoğlu'nun bıraktığı "hoş sada" yankılanacaktır.

ANMED'in bu sayısı, bir vefa ve saygı gereği Adalya Bilim Danışma Kurulu Üyesi, AKMED Kütüphanesinin nazık ve cömert bağışçısı Cevdet Bayburtluoğlu'nun aziz hatırasına armağandır.

The pleasant voice left by Cevdet Bayburtluoğlu will ring in the empyrean of Lycia ever after.

This issue of ANMED is dedicated, in fidelity and respect, to the dear memory of Cevdet Bayburtluoğlu, a generous and kind donor to the Library and member of the Academic Advisory Board of AKMED.

Sagalassos Yüzey Araştırması 2013: Teritoryumdaki Ören Yerlerinin Yeniden Ziyaret Edilmesi

The Sagalassos Survey 2013: Revisiting Sites in the Territory

Eva KAPTIJN – Marc WAELEKENS – Jeroen POBLOME

1.1. Giriş

2013 yılında Sagalassos Arkeolojik Araştırma Projesi'nin yüzey araştırmalarında, yeni yönetmelikle yüzeyden malzeme toplanmasına izin verilmemesi nedeniyle önceki yıllardan farklı bir metodoloji izlendi. Bu durumda Burdur Ovası Yüzey Araştırması'nda kullanılan metodolojiyi uygulamak artık mümkün olmadığından 2013 yılında Sagalassos teritoryumunun güneybatı kesiminde halihazırda bilinen merkezlerin değerlendirilmesi şeklinde bir çalışma gerçekleştirildi. Söz konusu merkezler, 1993 ile 1998 yılları arasında yapılan ve yoğun olmayan yüzey araştırmaları sırasında incelenmiş ve Sagalassos serisinin III., IV. ve V. ciltlerinde yayımlanmıştı. Yüzey araştırmalarının başlangıcından bu yana geçen 20 yıllık sürede coğrafi konumlama teknikleri (GPS) önemli derecede gelişirken diğer yanda söz konusu örenlerin durumu kayda değer düzeyde dönüşüm geçirmiş olabilirdi. Dolayısıyla 2013 yılı yeniden değerlendirme araştırmasının amacı, örenlerin bugünkü durumlarını belirlemek ve bunların coğrafyadaki yerini daha hassas şekilde saptamak, yorum ve/veya tarihlemelerini değiştirmektir. Tüm yeni tarihlemelerin, malzeme yıkanmadan veya ayrıntılı incelenmeden yerinde, yapılmış olması nedeniyle bir ön değerlendirme olduğunun altını çizmek durumundayız. Ancak, araştırmanın daha önceki dönemlerinde toplanan malzeme tekrar incelenmiş, alanların tarihleri daha hassas saptanmış veya revize edilmiştir.

1.2. Yeniden Ziyaret Edilen Yerler

Ne yazık ki, örenlerin bazıları yoğun bitki örtüsü, üzerinde tarım ürünleri, modern yapı ekleri bulunması

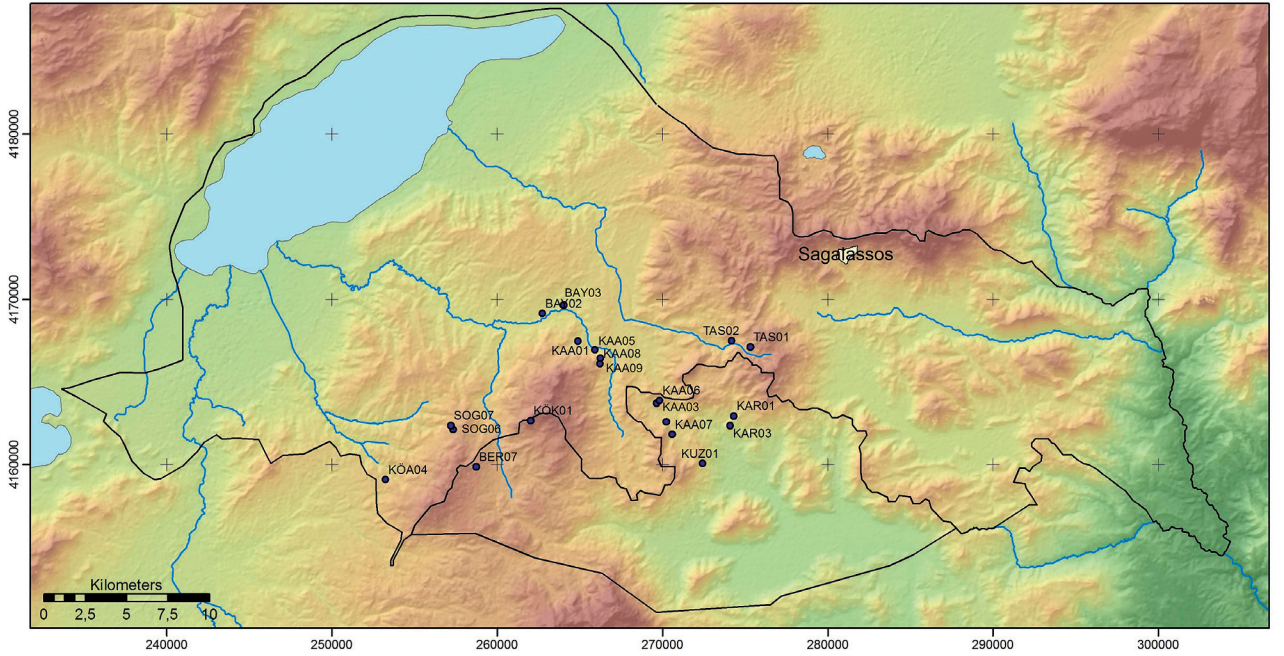
1.1. Introduction

In 2013 the survey of the Sagalassos Archaeological Research Project followed a methodology different from previous years due to the new regulation that prohibited the collection of artefacts. The methodology applied in the Burdur Plain Survey is not feasible under these conditions, and the survey of 2013 was therefore changed to an evaluation of the already known sites in the south-western part of the territory of Sagalassos. These sites were surveyed during the non-intensive Archaeological Survey of the Sagalassos territory carried out between 1993 and 1998 and published in the volumes Sagalassos III, IV and V. In the twenty years that have passed since the start of this survey, geographical positioning techniques (GPS) have improved significantly, while the conditions of the sites might have undergone an equally drastic transformation. The aims of the 2013 re-evaluation survey were therefore to determine the present-day condition of the sites, possibly alter interpretation and/or dating and locate the sites more precisely in the landscape. It should be stressed that all new dates are very tentative as these were determined on the spot, without washing or a detailed analysis of the artefacts. However, the material collected in the original survey was restudied and sometimes assigned a more precise or revised date for these sites.

1.2. Revisited Sites

Unfortunately, a few sites could not be retraced due to vegetation cover, the presence of crops, modern building extension or unknown reasons. In total six of the 24 registered sites could not be relocated, while two

Res. 1 Sagalassos teritoryumunda 2013 yılı çalışmalarında ziyaret edilen örenlerin haritası

Fig. 1 Map of Sagalassos' ancient territory with sites visited in the 2013 survey marked

veya diğer bazı nedenlerle tekrar tespit edilemedi. Toplamda kayda geçen 24 örenin altısının yeri tekrar saptanamazken, daha önce bilinmeyen iki yeni yer tespit edildi (Res. 1). En önemli örenler aşağıda rapor edilmektedir:

Yeniden incelenen ilk ören **Taşkapı – Kapıtaş Mevkisi** (TAS02) idi. Küçük fakat çok verimli bir vadiyi sınırlayan aşağı yamaçlardaki bir teras üzerinde, anıtsal bir kapıya ait iki söve dikmesi in situ olarak bulundu. İlk araştırmada burası anıtsal mezar olarak değerlendirilmişti. O zaman toplanan keramikleri tekrar inceleme altına aldığımızda, 4.-6. yy.'lara tarihlenen parça sayısı çok daha az olmak üzere, anıt daha hassas şekilde M.S. 1.-2. yy.'lara tarihlendi. M. Waelkens'e göre, bu 'münferit' kapı muhtemelen mülkünde gömülen bir arazi sahibinin anıt mezarına ait olmalıdır. Bu durum aslında Sagalassos teritoryumundaki birçok vadi için geçerlidir (örn. Bereket ve Bağsaray vadileri). Aslında, Augustus'un hükümdarlık döneminden itibaren binlerce hektarlık orman yakılarak yeni tarım ve meralık arazi açılmış ve elitler kendilerine büyük mülkler edinmişler, buralara yerleşmişler ve nihayet öldüklerinde yine buralarda inşa ettikleri anıt mezarlara gömülmüşlerdi.

Hemen yakındaki **Taşkapı Kale** (TAS01) bu vadinin güneydoğu ucundaki bir zirveden tüm araziye hakimdir. Bu zirve doğuda büyük kayalar ve molozla örülmüş kalın bir surla ve batıda uçurumlarla çevrilidir. İkinci bir sur ise tepenin, çoğunlukla çıplak kaya olan üst

previously unknown sites were discovered (Fig. 1). The most important ones are discussed here.

The first site that was re-investigated was **Taşkapı – Kapıtaş Mevkisi** (TAS02). On a terrace located on the lower slopes bordering a small, but very fertile valley, two upright posts of a monumental doorway were still found in situ. The original survey interpreted this site as a monumental tomb. A restudy of the pottery of the original survey allowed a more precise date during the 1st and 2nd century A.D. with a smaller number of sherds dating to the 4th to 6th centuries A.D. According to M. Waelkens, this "isolated" door most likely was part of the tomb of a landowner buried on his estate. This picture is characteristic for several valleys in the territory of Sagalassos (e.g. the valleys of Bereket and of Bağsaray). In fact, from the reign of Augustus onwards thousands of hectares of forest or woodland were burnt down to create new farming or grazing land, where the elite acquired vast estates, on which they settled and eventually were buried in monumental tombs.

The nearby site of **Taşkapı Kale** (TAS01) overlooks the entire area from a high mountain peak at the south-eastern end of this valley. The hilltop is enclosed by a thick wall composed of boulders and rubble stones on its eastern side, while the western site is naturally protected by steep cliffs. A second wall encloses the top of the hill. The latter area mainly consists of bare rock. The wider enclosure wall also encloses an area further to the north.

Res. 2
Kayaaltı Kale öreni,
aşağıdaki vadiye bakar
ve çevre duvarı
Fig. 2
Site of Kayaaltı Kale
overlooking the valley
with its enclosure wall
clearly visible

bölümünü kuşatır. Geniş çevre duvarı aynı zamanda kuzeyde bir alanı da kuşatır. Bu kesimde en kuzey taraf görece daha düzdür ve büyük olasılıkla konutlara ait görülebilen kalıntılar içerir. Kalıntılardan bir kısmı ölçülebildi ancak bir kısmı ölçüm alınamayacak kadar yıkılmıştı. Tespit edilen keramiklerin çoğunluğu Orta Bizans Dönemi'ne tarihlenebilir. Ancak az miktarda Arkaik/Klasik dönemlere ait örnek de görülmüştür. Örenin konumu ve çevre duvarı burasının bir sığınma yeri olduğunu akla getirmektedir. Ancak, Sagalassos'un teritoryumu içinde ve dışında benzer örenlerde yapılan karşılaştırılabilir bir çalışmaya dayanan M. Waelkens, bu örende, tıpkı komşu ve çağdaş Likya'da 'dynast'ların tahkimatlı konutlarına benzer şekilde, Arkaik Dönem'de yerel bir 'bey'in ikametinin (bkz. kalıcı yapılar) de bulunabileceği olasılığını tamamen dışlamamaktadır. Klasik Dönem öncesinde bu dynastlar da hüküm sürdükleri yerleşim veya vadilere egemen konumdaki tahkimatlı tepelerde ikamet ediyordu. Böylesi tahkimatlar genellikle dynastın ikameti için gerekenden daha büyük alanları ve binaları çevreler. Waelkens'e göre tahkimatlı tepe zirvesi aslında Orta Bizans Dönemi'nde sadece sığınma amaçlı olarak yeniden kullanılmış olabilir.

M. Waelkens tarafından araştırma yapmak için ilginç bir yer olarak zikredilmesine karşın **Kayaaltı Kale** (KAA08) öreni daha önce Sagalassos ekip üyeleri tarafından hiç ziyaret edilmemiş veya önceki yüzey araştırmalarında söz edilmemişti (Res. 2). Ören, Kayaaltı Köyü'nün güneyinde, dik kayalık yarlarla çevrili bir dağın başındadır. Beşparmak Dağı'nın en kuzeydeki

In this area the northernmost part is more level, and here the remains of several structures (most likely houses) are still visible. Some could be measured, while others were much too collapsed to enable further measurement. The majority of the discovered pottery could be dated to the Middle Byzantine period, while a few sherds were of Archaic/Classical date. The location and wall suggest this site might have acted as a refuge site. However, based on a comparative study with similar sites both within and outside the territory of Sagalassos, M. Waelkens does not rule out the possibility that the site may equally have housed the residence (see permanent structures) of a local "ruler" during the Archaic period, similar to the contemporaneous fortified residences of "dynasts" in nearby Lycia. Prior to the Classical period, these dynasts also lived on fortified hilltops dominating the settlements or valleys under their control. These fortifications usually surrounded a much larger area –with several buildings– than necessary for the dynasts's residence. In Waelken's view, the fortified hilltop may in fact have been reused as a mere refuge site during the Middle Byzantine period.

*Although referred to by M. Waelkens as an interesting location to survey, the site of **Kayaaltı Kale** (KAA08) was never visited before by members of the Sagalassos team, nor was it mentioned by previous surveys (Fig. 2). It is located on a mountain with steep rock faces, located south of the village of Kayaaltı. On top of the northernmost of the five spurs of the Beşparmak Mountain range, a large, stone-built wall was found that closed off the site along its southern edge, while the other sides were*

Res. 3
Kayaaltı Mağarası,
Kayaaltı Kale'nin
aşağısında doğal bir
amfiteyatroda yer alır.

Fig. 3
Cave site of Kayaaltı
Mağara located in a
natural amphitheatre
below Kayaaltı Kale.

zirvesi üzerindeki ören, güneyden büyük bir taş duvarla kuşatılmışken diğer yanlarda neredeyse düşey denilebilecek uçurumlarla çevrilidir. Söz konusu duvar 'emplekton' tekniğinde örülmüş olup işlenmemiş büyük taşlı cidarlarının arası küçük taşlarla doldurulmuştur. Duvarın uzunluğu 115 m. olup kalınlığı 1,20 ila 2,50 m. arasında değişmekte ve yüksekliği ise bir yerde 2,25 m.'ye ulaşmaktadır. Duvar üzerinde iki giriş görülür: batıda küçük, ortada ise daha büyük bir giriş. Merkezdeki girişin iki yanında yarım daire biçimli iki çıkıntı (burç?) görülür. İç tarafta görülen kiremit ve duvar kalıntıları sura içten bitişik en az iki yapının varlığını anlatır. Ne yazık ki, ele geçen tek keramik parçası geçici olarak Klasik Dönem'e tarihlenmekte ve bu durum hassas bir tarihleme yapılmasını engellemektedir. Benzer başka tepe üstü tahkimatlı yerleşimlere dayanarak burası ya Arkaik/Klasik veya Orta Bizans Dönemi önerilebilir. Yerleşimin konumu ve tahkimatı burasının bir sığınma yeri işlevine sahip olduğuna ve/veya aşağıdaki vadileri kontrol ettiğine işaret etmekte fakat yerleşimin büyüklüğü, konumu ve inşa tekniği nedeniyle M. Waelkens burasının da Arkaik ila Klasik dönemlerde burada hüküm süren yerel bir beyin ikametinin uyarlanmış ve tekrar kullanılmış yeri olduğunu düşünmektedir.

Kayaaltı Kale'nin güneyinde, yamacın daha aşağısında tespit edilen sığ bir mağara **Kayaaltı Mağarası** (KAA09) adı verildi. Mağaranın girişinde bulunan bir miktar keramik parçasının (Res. 3) yerinde tarihlenmesi Orta Bizans Dönemi'ni gösterir. Bu barınağın bir sığınak ve/veya kırsal konaklama yeri olması muhtemeldir.

Daha da batıda, Bayındır Köyü civarında iki antik yerleşim ziyaret edildi. **Bayındır – Hamam Yıkığı** (BAY02)

sufficiently protected by almost vertical cliffs. The wall is built in the emplekton technique consisting of two outer faces made of large, unworked stones with a fill of smaller stones in between. The wall measures 115 m. in length, is in one part 2.25 m. high and varies in thickness from 1.20 m. to 2.50 m. Two entrances could be identified: a small entrance in the western part of the wall and a larger entrance in its central section. The remains of two semi-circular protrusions (bastions?) flanking the central entrance could be identified. Inside, the presence of tile and wall debris suggests the existence of at least two structures built against the wall. Unfortunately only one pottery sherd was found (provisionally dated to the Classical period), which hampers precise dating. Based on the similarity to other fortified hilltop settlements a provisional date in either the Archaic/Classical or Middle Byzantine period is suggested. The location of the site and its fortifications suggest that it also acted as a refuge site and/or a site controlling the valleys below, although M. Waelkens –based upon its size, location and building technology– assumes that once more this site might again represent a reused and adapted residence of a local ruler of the Archaic to Classical period.

South of Kayaaltı Kale and lower on the mountain slope, a shallow cave was found dubbed **Kayaaltı Mağarası** (KAA09), in which entrance several fragments of pottery were found (Fig. 3). On-the-spot dating of the pottery suggested a date in the Middle Byzantine period. It is likely that this abri acted as a refuge site and/or pastoral encampment.

Further to the west around the village of Bayındır, two ancient sites were visited. The site of **Bayındır – Hamam**

Res. 4 Bayındır Höyük'te çalışmalar

Fig. 4 Surveyors at Bayındır Höyük

öreni tarlaların ortasında yer alır. Buğdayların henüz hasat yapılmamış olması nedeniyle ören ancak kısmen incelenebildi. İncelenebilen iki tarlada Geç Roma/ Erken Bizans (M.S. 5.-7. yy.) ve Osmanlı dönemlerinden keramikler tespit edildi. Keramik buluntularına ve konumuna göre burasının Geç Roma/Erken Bizans Dönemi'ne ait çiftlik, küçük köy veya villa yerleşimi olabileceği ve daha sonra Osmanlı Dönemi'nde tekrar iskan edildiği düşünülmektedir.

Biraz daha batıda, tarlaların ortasında **Bayındır Höyük** (BAY03) denilen bir tepecik üzerinde yoğun Roma keramiği saptandı (Res. 4). Tepe üzerinde kısmen tarım yapılmakta olup bir tane oyulmuş taş blok görüldü. Ören fazla büyük olmamakla birlikte Geç Roma/Erken Bizans (5.-7. yy.) keramik buluntuları çok çeşitli olup evsel karakter sergiler. Bayındır'daki diğer örene benzer şekilde, burası da bir çiftlik veya villa olarak değerlendirilmiştir. Her iki durum da Sagalassos teritoryumunun M.S. 4. yy. ortası ile 6. yy. ortası arasında yoğun şekilde iskan edildiğini gösteren palinolojik ve faunal kanıtlarla uyumludur.

Gravgaz sulak alanı havzası ve yakın çevresinde birkaç ören yeri ziyaret edildi. Sulak alanın batısında dağın yarı yolundaki küçük kayalık **Beşkavak – Eğlence** (BES01) üzerinde saptanan yanık kerpiç parçalarında kiriş ve ince dallara ait izler (muhtemelen yanık kerpiç dama ait) rahatlıkla görülmektedir. Burada ayrıca İTÇ keramikleri ve çakmaktaşı sapan taşı ve öğütme taşı (eyer biçimli el değirmeni) saptandı. Söz konusu yerleşimin aşağıdaki sulak alan ve verimli ovaya bakan küçük bir prehistorik köy olduğu düşünüldü.

Ovanın doğusunda, Burdur-Bucak karayolunun hemen kuzeydoğusunda, **Kayaaltı - Hacı Hüseyin Vurdukları**

Yıkığı (BAY02) is located in the middle of agricultural fields. Due to not yet harvested wheat, only a small portion of this site could be investigated. On the two fields that could be surveyed, pottery from the Late Roman/ Early Byzantine (5th-7th century A.D.) and Ottoman periods was identified. Based on the composition of the discovered pottery assemblage as well as on its location, this site has been interpreted as a Late Roman/Early Byzantine farmstead, small village or villa that was reoccupied during the Ottoman period.

Slightly further to the west, a concentration of Roman pottery was found on a small hill in the middle of the fields, which is referred to as **Bayındır Höyük** (BAY03; Fig. 4). The hill itself is partly cultivated, and one hewn stone block was found. The site is not very large, but the Late Roman/Early Byzantine pottery assemblage (5th-7th century A.D.) is diverse and suggests a domestic character. Similar to the other site at Bayındır, this site was interpreted as a farm or villa. Both correspond very well with the fact that both palynological and faunal evidence suggests that the territory of Sagalassos was most densely occupied and exploited between the middle of the 4th to the mid-6th centuries A.D.

In and around the basin of the Gravgaz marsh several sites were visited. On top of small rocky spur, **Beşkavak – Eğlence** (BES01), halfway up the mountain west of the marsh, an area was found with fragments of burned mud-brick that clearly showed the impression of beams and twigs (probably representing a burned mud-brick roof). Furthermore, pottery from the EBA was discovered here, together with a flint projectile point and a grinding stone (saddle quern). This site was interpreted as a small prehistoric village overlooking the marsh and fertile plain below.

On the eastern side of the plain, directly north-east of the main Burdur-Bucak road, the remains of a Roman site **Kayaaltı - Hacı Hüseyin Vurdukları Yer** (KAA02), a farmstead or village, can be seen. On the surface the outlines of several walls were visible, but it is impossible to date these very precisely as only a very limited amount of sherds could be recovered. It is likely that part of the site has been covered by the road.

In a small and shallow cave, **Kayaaltı – İnönü** (KAA03), in the lower hills bordering the Gravgaz marsh to the north, fragments of Roman pottery were found including both Roman fine and coarse wares. The largest part of the collection, however, consisted of Sagalassos Red Slip Ware sherds, predominantly dating to the 1st century A.D. The function of this site remains rather enigmatic.

Yer'de (KAA02), Roma Dönemi'ne ait bir çiftlik veya köy yerleşimi yer alır. Yüzeyde bazı duvarlara ait hatlar görülebilir fakat çok az keramik tespit edilebildiğinden bu duvarları hassas şekilde tarihlemek mümkün değildir. Örenin bir kısmının yol altında kalmış olması muhtemeldir.

Gravgaz sulak alanını kuzeyden sınırlayan alçak tepelerde yer alan küçük ve sığ **Kayaaltı – İnönü** (KAA03) Mağarası'nda, Roma keramiği (hem ince hem kaba mal-lara ait) parçaları tespit edildi. Ancak koleksiyonun en büyük kısmı Sagalassos Kırmızı Astarlı Mallara ait parçalar olup ağırlıklı M.S. 1. yy'a tarihlenir. Bu yerleşimin işlevi halen gizemini korumaktadır.

Öndeki vadide, altında sığınak bulunan küçük kaya çıkıntısının batı kesiminde yine ağırlıklı M.S. 1. yy'a tarihlenen Roma keramikleri bulunur. Burası **Kayaaltı – Şırşır Pınarları** (KAA06) olarak bilinir. 1990'lı yıllardaki Sagalassos yüzey araştırmaları ekibi burada büyük olasılıkla Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nden bir kutsal alana (bir adak sunağından anlaşıldığı üzere Ares'e ithaf edilmiş olabilir) ait çok iyi kesme taş blok kalıntıları ve diğer bina öğeleri tespit etmişti. Bugün ise sözü geçen mimari malzemeye ait tek bir iz bile mevcut değildir.

Gravgaz sulak alanının güney vadisine bakan küçük bir kaya çıkıntısında **Kayaaltı – Bel Çeşmesi** (KAA07) batısında, yüzeyde çok sayıda yapıya ait kalıntılar görü-lüyordu (Res. 5). En az dört tane dikdörtgen yapı, bir çevre duvarına ait kısmi izler ve taş döşeli derin bir kuyu tespit edilmiştir. Yüzeyde görülen keramikler çoğunlukla Osmanlı Dönemi'ne ait olup az miktarda Geç Roma/ Erken Bizans keramik parçası da bulunmuştur. Yapıların karakteri ve keramikler bize bir çiftlik yerleşmesini işaret etmektedir fakat mimari kalıntılar Geç Roma/ Erken Bizans Dönemi'ne ait olduğu takdirde bir villadan söz etmemiz gerekir. Bu ören de yukarıda sözü edilen Sagalassos teritoryumunun Geç Roma'dan Erken Bizans Dönemi'ne kadar yoğun şekilde iskan edildiğini ve bu yerleşimlerin çoğunun devlet politikası olarak yarı-göçebe kırsal nüfusu kalıcı çiftlik ve köylerde iskana yönlendirildiği, olasılıkla Geç Osmanlı Dönemi'nde, tekrar iskan edildiğini göstermektedir.

Burdur Ovası'nın doğusundaki 'kıraç' arazi ile Sagalassos teritoryumunun güneybatısındaki tepelik arazinin sınırında Karacaören Köyü'nün kuzeybatısındaki **Karacaören - Ören Mevkisi/Pazar Tepesi** (KAÖ04) öreninde yaklaşık 200x300 m.'lik bir alana dağılmış halde yoğun keramik ve kiremit parçaları görülür. Burada bir miktar kesme taş blok ve altı zeytin/şarap pres ağırlığı tespit edilmiştir (Res. 6). Örende saptanan keramikler Hellenistik ve Geç Roma/Erken Bizans (M.S. 7. yy'a kadar) dönemlerine

Res. 5 Kayaaltı – Bel Çeşmesi batısının uydu görüntüsü, tanımlanan yapılardan duvarlar beyaz ile kuyu mavi ile gösterilmiştir.

Fig. 5 Satellite view of Kayaaltı – West of Bel Çeşmesi with structures identified on the surface marked in white (walls) or blue (well).

*In the valley in front, the abri-sous-roche a small rock outcrop is present with pottery on its western side from the Roman period, also predominantly dating to the 1st century A.D. The site is locally known as **Kayaaltı – Şırşır Pınarları** (KAA06). The Sagalassos survey of the 1990s had still identified here the remains of very well-dressed ash-lars and other building elements, most likely belonging to an Early Imperial shrine (possibly dated to Ares, as suggested by a votive altar). Today, none of these architectural remains are still present.*

*On a small rocky outcrop overlooking the southern valley of the Gravgaz marsh **Kayaaltı – West of Bel Çeşmesi** (KAA07) the remains of a number of structures was visible on the surface (Fig. 5). At least four rectangular buildings, the partial remains of a perimeter wall and a stone-lined, deep well were identified. The pottery found on the surface dated mainly to the Ottoman period, but a few Late Roman/Early Byzantine sherds were found as well. The character of the structures and pottery suggests a function as farmstead, or if the architectural remains date to the Late Roman/Early Byzantine period, rather than that of a villa. This site once more bears testimony to the above-mentioned intensive exploitation of Sagalassos' territory in Late Roman to Early Byzantine times, and to the fact that most of these sites seem to have been reoccupied in Ottoman times, possibly the late Ottoman*

Res. 6 Karacaören - Ören mevki/Pazar Tepesi'nde saptanan bir zeytin presine ait karşı ağırlık

Fig. 6 Counterweight of an olive press encountered at Karacaören - Ören Mevki/Pazar Tepesi

tarihlenabilir. Örenin kuzeybatısında, bir vadiyle ayrılan bir tepe üzerinde çoğunlukla M.Ö. 4.-2. yy.'lara tarihlenen keramikler bulunmuştur. Örenin güneydoğusunda küçük bir tepe üzerinde bir duvar ve kiremit kalıntıları saptanmıştır. Bunlar muhtemelen çevresindeki geniş bir alana bakan bir Roma askeri yerleşimini temsil ediyor olmalıdır. Bu tepenin eteğinde önemli miktarda (yaklaşık 30 kadar) doğu-batı yönlü mezar bulunmuş olup taşlarla çevrili bu gömütlerin baş ve ayak taşları Osmanlı Dönemi'ni düşündürmektedir.

Daha da kuzeyde, **Soğanlı Köyü** yakınında yer alan **Taşlı Tepe** (SOG06) öreninde, doğudaki tepelerden yükselen kayalık çıkıntının üzerinde büyük bir moloz taş yığını görülür ki, bunlar büyük bir tümülüse ait kalıntılar olarak değerlendirilmelidir (Res. 7). Burası çevreye (özellikle de batıdaki kıraç araziye) geniş açıyla bakar. Burada tespit edilen keramikler Arkaik ve Klasik dönemlere işaret etmektedir. Bu da Lidya ve Pers egemenliği sırasında Lidya'nın bağrından çıkarak Anadolu'ya yayılan tümülüslerin kırsal aristokrasinin anıtsal gömüt tipi haline geldiği gerçeğiyle örtüşmektedir.

Taşlı Tepe'nin hemen kuzeyindeki küçük çıkıntı **Soğanlı – Yapıncı Olak** (SOG07) üzerinde nerdeyse tamamı kırımızı astarlı mallardan oluşan küçük bir keramik yoğunluğu tespit edildi. Kazı evinin deposundaki malzemenin tekrar değerlendirilmesi sonucu Hellenistik ve Erken Roma dönemlerinde (M.Ö. 3. yy. – M.S. 1. yy.) bir tarih önerilebilir.

Son olarak, Kuzköy Köyü'nün batısındaki dağın yüksek yamaçlarındaki **Kuzköy – Eğlence** (KUZ01) öreni aşağıda geniş bir vadiye bakar. Çok miktarda çatı kiremidi

Res. 7 Soğanlı - Taşlı Tepe, büyük taş tümülüse ait kalıntılar

Fig. 7 Remains of a large stone tumulus at Soğanlı - Taşlı Tepe

period, when the government took several measures to turn a predominantly nomadic rural population into farmers occupying permanent farmsteads and villages.

The site of **Karacaören – Ören Mevki/Pazar Tepesi** (KAÖ04) consists of a large concentration of pottery and tile covering an area of approximately 200x300 m. located north-west of the village of Karacaören and situated on the edge between the “badlands” to the east of the Plain of Burdur and the hilly area south-west of ancient Sagalassos’ territory. A few ashlar were discovered here, together with six olive/wine press weights (Fig. 6). Pottery discovered on the site could be dated to the Hellenistic and Late Roman/Early Byzantine periods (until the 7th century A.D.). On a hill to the north-west of the area separated by a small valley, again pottery was found, mostly dating to the period between the 4th and 2th century B.C. South-east of the site remnants of a wall and tiles were found on top of a small hill. These probably represent a Roman military post overlooking a wide area around it. On the foot of this hill a considerable number of east-west aligned graves was found (c. 30), consisting of stone-lined burials with larger head and foot stones suggesting an Ottoman date.

Further north, near the village of **Soğanlı**, the site of **Taşlı Tepe** (SOG06) consists of a large pile of rubble stones on top of rocky outcrop protruding from the hills in the east, which undoubtedly should be interpreted as the remains of a large tumulus (Fig. 7). The site provides broad views over the surrounding countryside (especially over the lower badland area to the west). Pottery discovered here suggests a date during the Archaic and Classical periods.

yerleşimin merkezine işaret eder. Tespit edilen keramikler Erken Bizans (M.S. 6. yy.) döneminden Orta Bizans (M.S. 10. yy.'a kadar) dönemine kadar geniş bir zaman dilimine aittir. Örenin kuzey kısmında kalın duvarlara (surlar) ait parçalar yer alır ancak bunlar tek bir çevre duvarı oluşturmaz. Örenin kuzeyinde hâlâ akan bir kaynak vardır. Tümel olarak bu ören, çevresindeki tarlaları ekip biçen bir köy yerleşimi olarak yorumlanabilir.

This corresponds very well with the fact that under Lydian and Persian domination grave mounds became a common monumental burial type of a rural aristocracy, spreading from the heartland of Lydia all over Anatolia.

*At **Soğanlı – Yapıncı Olak** (SOG07) a small concentration of pottery almost exclusively consisting of red-slipped fine wares was found on a small spur just north of Taşlı Tepe. A reinvestigation of the pottery already in the depot of the excavation house suggests a date in the Hellenistic and Early Roman periods (c. 3rd century B.C. – c. 1st century A.D.).*

*Finally, located on the higher slopes of the mountain west of the modern village of Kuzköy, the site of **Kuzköy – Eğlence** (KUZ01) overlooks a wide valley below. A large quantity of roof tile marks the centre of the settlement. Pottery was found dating from the Early Byzantine (6th century A.D.) to the Middle Byzantine period (until the 10th century A.D.). In the northern part of the site several portions of thick (enclosure) walls remain, but these do not form one single surrounding wall. North of the site an active spring is also present. In all, the site can be interpreted as a village that probably cultivated the fields surrounding it.*